

ACC. N:R M. 14080:1-6.

Landskap: *Halland*..... Upptecknare: *Gunnilla Meänsson, Lund*
Härad: *Tönnersjö*..... Berättare: *Rudolf ö. Alvar Persson*
Socken: *Bruared*..... Berättarens yrke:

Uppteckningsår: *1956*..... Född år *1901, 1903 i Bruared*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

Butikshandel på landsbygden. s. 1-6. Lu F 95

*4 pr. B 19550 (neg. n. - X:1:17:1, X:1:17:2, X:1:17:3, X:1:17:4,
X:1:17:5.)*

ACC. N:R M. 14080: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Den förste handlanden här i Simlångsdalen var Carl Persson från Eldsberga. Han hade ingen riktig butikslokal utan hyrde ett rum. Det var en specärihandel, och den sattes upp när järnvägen byggdes för arbetarnas skull. Han gick sedan i konkurs.

Den förste i trakten var farfar, Bror Per Persson. Han hade handel i Esmared. Dessutom var han lantbrukare och körde diligensen Vrå - Halmstad. Han började väl affären omkring 1883.

Den här affären byggde Otto Andersson, Fredrikx Ströms fader, omkring 1880. Han var född i Breared år 1856. Affären arrenderade han till August Bengtsson på fem år och sålde den sedan till grosshandlare Simonsson, som hade den till 1899. Då kom far hem från Amerika, stod ett halvt år i affären och köpte de sedan. Han hette AMÖN Persson, var född 1870, och hade affären till sin död 1916. Då arrenderade mor ut den på sex år till Erik Bengtsson. 1922 började vi själva handla, och Erik Bengtsson satt upp egen affär ett stycke söderut i Breared. När kristiden och alla korten kom slutade vi handla. Det var 1940. Men Rudolf handlar fortfarande något i parti, särskilt med viltskinn, som han köper upp i trakten.

1911 kom kooperativhit, men till dess var far ensam i trakten. Han hade en filial i Sundsholm s:a 1910 - 1915. Det var en kusin till oss som förestod den.

Den här affären var en köpmansbod. Vi handlade med allt, det kan man nästan säga, specerier, manufaktur, järnvaror och maskiner, gödning och kortvaror.

ACC. N:R M. 14080:2.

(1910 - c:a 1915)

Mejerivaror såldes av H. Jönsson, som hade ett privat ostmejeri. Det nuvarande andeåsmejeriet flyttade hit från Mahult omkring 1935. Charkuterivaror hade vi inte heller. Slaktarna köpte upp köttet.

Vi har inte haft någon olaglig handel, t.ex. med sprit. Gästis låg ju strax i närheten, men upphörde 1907, då restriktionerna infördes.

Både far och Simonsson hade noggranx Bokföring^x. Vi har kvar deras böcker.

Far titulerades handlanden av kunderna och grosshandlaren av resanden. Han hade alltid krage och var fint klädd, han var ju i stan ett par gånger i veckan. Utom Rudolf hade han två biträden, även de snyggt klädda. Filialen i Mahult sköttes av vår kusin Ivan Andersson. Han hade inget biträde. Affären var inrymd i en brygghuslänga mitt emot Sundsholm, men det var riktig affärsinredning med disk.

Far var inte med i det kommunala, men han var med i ett hushållnings-sällskap och hjälpte folk att skaffa lån.

Butiken är nu som den varit från början, fast far byggde till en del 1906 - 07. Där finns butikslokal, packbod och kontor, och på loftet magasin. Någon boddrake har vi ej hört talas om. Över disken hängde två fotogenlampor. I butiken fanns ingen eldstad, den värmdes av kaminen i kontorsrummet. Utvändigt satt en gaslampa på hörnet. Elektriskt ljus fick vi 1927. Övanför dörren hängde en stor plåtskylt, där det stod A. Perssons diversehandel. Innanför dörren satt en klocka, som ringde när någon kom.

Varorna köptes mest från Halmståd. Ibland kom resande med skjutsen ända

^x *Revisiol bokföring.*

2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14080:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

från Borås och packade upp sina stora koffertar. Kolonialvaror köptes från Lövgren och Jönsson, J.V. Berggren och från Blomkvist i Halmstad, mjöl från Jakobssons valskvarn i Halmstad och från Varbergskvarnen. Manufakturvaror fick vi från Vladislavovski och från Boråsfirmor, däribland ganska mycket färdigsydda kläder. Blusar hade stor åtgång. Annars var det mest herrkläder. Maskiner köpte far från Järnbolaget i Halmstad och från Haulssons i Hälsingborg. Här kom resande nästan varje dag.

Ägg, smör, ved och torv lämnades in i affären för försäljning, och vi lämnade varor i utbyte. En del såldes till konditorier i stan och en del ägg till Grevie äggexport.

Vi tog emot ull och skickade till beredning och färgning till Viskafors. Det hämtades sedan i affären. - Bomullsvarp hade vi i lager, lin fick beställas.

Några egentliga lyxvaror hade vi inte. Huvudkläden sålde vi mycket innan hattarna kom omkring 1908. Fast det var inte många här som hade hattar. Huvudkläderna var mest kulörta, men vi sålde också svarta av siden till kyrkbesök.

Vi hade allt i kortvaror. En mycket stor artikel var fästnålar.

Med kram menade man tyska saker, mest småsaker till barn.

Någon särskild specialitet hade far inte. Kaffe t.ex. sålde ju alla, bara obränt på den tiden. Det gav den största förtjänsten.

Far handlade mycket med virke från Småland. Här kom långväga skjutsar

ACC. N:R M. 14080:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med hästar och från trakten med stutar. Ofta satt folket i butiken och åt. Far skickade virket på järnväg till Halmstad.

Det första biträdet var John Kronheim, som började c:a 1902. Han titulerades med namnet eller bodbetjänten. Han sov i bänken på kontoret och åt hos oss. Han hade väl knappt 25 kronor i månaden först, men de biträden som far hade sedan kom från lantbrukarhem och hade lika mycket och dessutom kost och logi. Arbetsdagen var lång, far öppnade från början klockan sju och det kunde komma kunder ända till framemot tio på kvällen. Det tyngsta arbetet var att bära mjölsäckarna upp på magasinet.

Vi hade ett stort handelsområde, som i öster sträckte sig bortom smålandsgränsen, i NV var Oskarsström, i S. Tönnersjö närmsta handel och från halmstadhället kom kunder ända ifrån Skedala. Det var nog bara apoteksvaror, som folk måste hämta i stan.

Hur ofta man handlade berodde på ekonomien - de förmögnare gjorde storköper, de fattigare kom oftare och köpte vad de just behövde. De flesta kom ganska bittida och kanske handlade man något mera på lördagarna, det var annars jämt fördelat.

Varorna slogs in i papper. I stället för påsar gjorde man strutar. Om det var någon mera bekant kunde det hända, att man bjöd på kaffe i bostaden. Vid storköp bjöd man på cigarr och det hände att glyttarna fick en strut karameller. Till jul fick alla en tvål och ett halvstop gott vin - skänka bort det fick vi ju, men inte sälja. Budskickning förekom inte i större ut-

ACC. N:R M. 14080:57.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sträckning.

Betalning erlades i kontanter, smör, ägg, virke, ved eller torv. Kredit gavs i sex månader fast ofta dröjde det ett år med betalningen. En växel fick man ofta lösa själv. Om avbetalningarna alldeles upphörde fick man tala med kunden ifråga om avstängning från vidare handel. Detta skedde på kontoret. De flesta gjorde rätt för sig så gott de kunde. Avbetalning kunde också ske på det viset att den skuldsatte fick måla eller snickra hos oss. När tre månader hade gått togs 5% i ränta. Det var många handlande som gick i konkurs - Noak Svensson i Vrå tre gånger. Han var samtida med far. Och Simonsson var rent för god, han gav kredit och lånade pengar åt alla. Från början ägde han 125.000 kronor - en tunna rent guld, sade man. När han sålt här hade han af-fär i Halmstad, men han dog utfattig.

När far dog hade han 16.000 kronor i osäkra fordringar, av dem fick vi väl in c:a 6000. Han hade släppt till allt material till ett helt hus åt en tunnbindare med många barn, men efter fars död sa de att det var betalt. Det blev process, men de svor sig fria. Mahults gård gick i konkurs, där var ett par tusen i fordringar.

Far hade ett chiffer, "Lugn i storm", där de tio bokstäverna betydde var sin siffra. Varorna märktes med inköpspris och försäljningspris. Många skulle alltid pruta, men vi slog inte gärna av, det skulle ju vara lika för alla. Vid partiköp slog vi alltid av, t. ex. fotogen ett öre litern.

Här fanns just ingen konkurrens, butikerna låg så långt från varandra.

ACC. N:R M. 14080:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Handlarna träffades någon gång och kom överens om priserna. 1910 bildades köpmannaföreningen, som skickade ut prislister.

Gårdfarihandlare gick runt i bygden. De köpte sina varor hos oss. Den siste hette Jöns Andersson och dog omkring 1930. Västgötaknallar fanns här också men de höll sig långt utanför affärsområdet.

Här var postkontor 1911 - 1930 och telefonstation 1918 - 1956. Man gick ~~z~~ till järnvägen och bytte säck, då var det postiljon med tåget. Från början hade prästgården posten. Farfar körde ofta diligensen och far någon gång när han var ung. Diligensen slutade när järnvägen kom.

Far var den förste som skaffade telefon här, det var 1905. När stationen kom hit 1918 var där sex abonnenter och 1937 trettiofem stycken. Alvar skötte stationen med två och till sist tre töser. Vid automatiseringen fanns 226 abonnenter och då hade ändå Mahult skiljts ifrån.

Butiken var i högsta grad nyhetsförmedling och man hade mycket skoj för sig där.

Far hjälpte ofta till med skrivelser, bouppteckningar och dylikt.

Porslin lånades inte ut. De som hade råd att göra kalas hade också porslin så det räckte.